

Urząd Miejski w Rabce-Zdroju

<https://gmina.rabka.pl/main/aktualnosci/Na-cmentarzu-zydowskim-zawisla-tablica-upamietniajaca-ofiary-II-wojny-swiatowej/idn:4736/printpdf>

Drukuj grafikę : [tak](#) / [nie](#)

Aktualności

03 sie 2020

kategoria:

Aktualności

Na cmentarzu żydowskim zawisła tablica upamiętniająca ofiary II wojny światowej

Na cmentarzu Miejscu Pamięci w lasku za willą "Tereska" w Rabce-Zdroju odbył się montaż tablicy upamiętniającej żydowskie ofiary z czasów II wojny światowej.

Tablica została zamontowana na tylnej ścianie istniejącego pomnika, którego frontowa część z napisem „CZEŚĆ MĘCZENNIKOM POLEGŁYM Z RĄK LUDOBÓJCÓW HITLEROWSKICH 1941-1942” przestała być dostępna dla odwiedzających ten cmentarz. Stało się to w wyniku późniejszej, niż powstanie cmentarza, budowy ogrodzenia, prawie na styku z płytami nagrobnymi.

Na tablicy wypisano imiona i nazwiska oraz wiek 202 obywateli polskich żydowskiego pochodzenia, którzy zostali zamordowani w Rabce w czasie II wojny światowej. Większość wymienionych osób została zamordowana podczas masowych egzekucji, przeprowadzonych przez załogę i kursantów niemieckiej Szkoły Dowódców Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Rabce, które odbywały się w lasku za budynkiem szkoły. W ten symboliczny sposób w Miejscu Pamięci za willą "Tereska" zachowano ślad istnienia poszczególnych osób, o których, wedle niemieckiego planu, świat miał zapomnieć.

Osoby te zidentyfikowano na podstawie relacji świadków oraz rejestru Żydów, wykonanego w czasie wojny

przez Judenrat na polecenie komendanta Szkoły Dowódców Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Rabce, w którym to rejestrze odnotowywano daty likwidacji.

Inicjatorem powstania tablicy, wykonawcą projektu i organizatorem przedsięwzięcia był Zespół Historia Rabki w składzie: Narcyz Listkowski, Michał Rapta i Grzegorz Moskal. Projekt tablicy został uzgodniony z oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie i ta instytucja w całości sfinansowała realizację projektu. Wykonawcą tablicy była firma RS-Szlif Kamieniarstwo z Rabki-Zdroju. Ponadto przy projekcie zaangażowane były następujące osoby:

- Anna Janowska z domu Kleinberg ze Stowarzyszenia Dzieci Holocaustu - współpraca i pomoc przy realizacji projektu,
- Karolina Panz - pomoc przy identyfikacji oraz weryfikacji nazwisk na tablicy,
- projektant i rzeźbiarz Wojciech Wasilewski - konsultacje merytoryczne i wizualne przy pracach projektowych nad tablicą,
- Alina Małocha, Jolanta Sternberg-Tarshish, Karen Forth, Varda Yaarim, Jakub Antosz-Rekucki, oraz dyrektor Centrum Społeczności Żydowskiej w Krakowie Jonathan Ornstein - tłumaczenie polsko-angielsko-hebrajskie.

Uroczyste odsłonięcie tablicy planowane jest 30 sierpnia 2020 roku na zakończenie, organizowanego przez Zespół Historia Rabki oraz oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie, cyklu wydarzeń upamiętniających ludność żydowską Rabki i okolic.

Pierwsze wydarzenie odbędzie się 29 sierpnia o godzinie 17:00 w sali Teatru Lalek "Rabcio" w Rabce-Zdroju. Będzie to wykład pracownika Muzeum - Miejsca Pamięci w Bełżcu Ewy Koper pod tytułem „Miejsce pustki, cmentarzysko bez nazwisk – historia niemieckiego nazistowskiego obozu zagłady w Bełżcu”. Dodatkowo foyer teatru wypełni wystawa pod tytułem „Niemiecki obóz zagłady w Bełżcu. Historia i relikty”. Jest to wystawa omawiająca historię obozu w świetle wykopalisk archeologicznych.

Drugie wydarzenie to Spacer Pamięci, który rozpocznie się 30 sierpnia o godzinie 16:00 na deptaku przed Kawiarnią Zdrojową. Zakończenie Spaceru Pamięci odbędzie się na cmentarzu znajdującym się za willą "Tereska" w Rabce, gdzie odbędzie się odsłonięcie tablicy upamiętniającej żydowskie ofiary niemieckiej Szkoły Dowódców Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa.

Klika słów o niemieckiej Szkole Dowódców Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Rabce:

W 1940 r. do Rabki przeniesiono z Zakopanego niemiecką Szkołę Dowódców Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Początkowo jej siedzibą był budynek kolonii dla dzieci żydowskich fundacji Wilhelma i Marii Fränklów przy ulicy Podhalańskiej. W 1941 r. szkoła została przeniesiona do willi „Tereska”, w której przed wojną mieściło się Sanatoryjne Gimnazjum Żeńskie należące do rodziny Szczuka. W tym czasie kierownikiem administracyjnym szkoły został Wilhelm Rosenbaum, który wśród mieszkańców zyskał miano „kata Rabki”. Latem 1941 r. z jego polecenia rozpoczęto prace budowlane. Podczas rozbudowy powstały: bunkry, garaż, budynek gospodarczy z celą więzienną, stajnia, plac sportowy wraz z schodami wykonanymi z żydowskich macew. W pobliskim lasku wybudowano małą i dużą strzelnicę dla kursantów oraz utwardzono drogę i uregulowano pobliski potok. W większości prace te zostały wykonane przez przymusowych robotników żydowskich. Wiosną 1942 r. Rabkę zamieszkiwało 686 Żydów. Załoga szkoły i jej kursanci byli odpowiedzialni za masowe egzekucje ludności żydowskiej oraz prześladowania wobec mieszkańców Rabki i okolic. W lasku obok „Tereski” znajdują się masowe groby około 500 ofiar. 30 sierpnia 1942 r. przeprowadzono deportację ludności żydowskiej z Rabki do obozu natychmiastowej zagłady w Bełżcu. Budynek szkoły został opuszczony przez Niemców z powodu zbliżającego się frontu 25 stycznia 1945 r.

Tutaj spoczywają obywatele Rzeczypospolitej Polskiej - żydowscy mieszkańcy tej ziemi
zamordowani przez niemieckich okupantów w latach II wojny światowej

Here rest citizens of the Republic of Poland - Jewish inhabitants of this land
murdered by German occupiers during World War II

במקום זה קבורים יהודים אזרחי הרפובליקה הפולנית תושבי ארץ זו
שנרצחו על ידי כוחות הכיבוש הגרמניים במלחמת העולם השנייה

22 VI 1941
Abusch Henryk
Schiffeldrin Józef
15 II 1942
Landwirth Zofia lat 73
27 II 1942
Silbermann Abraham lat 56
Silbermann Mirel lat 51
15 IV 1942
Spira Abraham lat 71
17 IV 1942
Münz Beila Rachel lat 72
19 IV 1942
Zollmann Abraham lat 68
28 IV 1942
Feig Maksymilian lat 44
Grau Juliusz lat 36
Heitner Maurycy lat 44
Schiffeldrin Zygmunt lat 20
11 V 1942
Bergman Schewach lat 59
12 V 1942
Rubel Juliusz lat 43
20 V 1942
Beck Jakob lat 49
Benin Tobiasz lat 58
Bergman Regina lat 59
Biegeleisen Artur lat 34
Briefel Ernestyna lat 75
Bürstenbinder Salomea lat 43
Damaschek (Rosenbaum) Schija lat 53
Damaschek (Rosenbaum) Beila lat 53
Damaschek (Rosenbaum) Perla lat 19
Damaschek (Rosenbaum) Samuel Lazar I. 14
Herzog Benjamin lat 52
Kleinberg Antonina lat 79
Kreisel Otylia lat 70
Landwirth Abraham lat 76
Landwirth Róża lat 42
Lang Hilda lat 49
Monderer Tauba lat 29
Paster Liba lat 71
Pilzer Egon lat 42
Pilzer Mina lat 42
Plattner Chawa lat 26
Rawok Rozalia lat 65
Ringer Lotti lat 69
Rose Henryk lat 62
Rose Anna lat 65
Schiffeldrin Jetty lat 78
Schiffeldrin Rozalia lat 48
Schustermann Sally lat 49
Sniger Leon lat 71
Sniger Wittel lat 69
Teitelbaum Samuel Zygmunt lat 33
Thieberger Benedykt lat 17
Tuchfeld Rozalia lat 21
5 VI 1942
Teichler Elias lat 54
25 VI 1942
Abusch Józef lat 37
Amster Balbina lat 54
Benin Cyrel lat 54

Birnbaum Hirsch Markus I. 61
Birnbaum Debora lat 58
Buchsbaum Zygmunt lat 58
Buchsbaum Hermina lat 57
Buchsbaum Eryk lat 20
Bürstenbinder Rachel lat 64
Ettinger Filip lat 56
Ettinger Berta lat 54
Feig Leon lat 48
Feig Róża lat 42
Feig Artur lat 17
Feig Mina lat 15
Feig Cyla lat 12
Feig Frania lat 38
Feig Mendel lat 33
Feig Mina lat 30
Feuerstein Jecheskiel lat 31
Feuerstein Bala lat 14
Fränkel Abraham lat 54
Fränkel Ida lat 56
Fränkel Tonka lat 21
Fränkel Regina lat 19
Gassner Wolf lat 77
Gelbwachs Emanuel lat 54
Gerner Józef lat 52
Gerner Rozalia lat 46
Goldberg Chawa lat 72
Grau Ida lat 67
Grau Israel lat 39
Grobler Róża lat 74
Grobler Gustawa lat 47
Haber Arnold lat 51
Haber Berta lat 48
Hochmann Cecylia lat 60
Keh Abraham lat 79
Klausner Salomon lat 68
Klausner Pepi lat 72
Kleinberg Wilhelm lat 76
Knoll Ita lat 62
Koc Salomon lat 63
Koc Bela lat 56
Kornblum Mordechaj lat 65
Kuchler Regina lat 61
Lampel Moses lat 50
Landwirth Franciszka lat 61
Leinkram Mindla lat 58
Leinkram Mojżesz Józef lat 37
Lieblich Saul lat 61
Luks Abraham lat 77
Metzger Rachel lat 49
Najhaus Chawa lat 51
Rosenblum Wolf lat 69
Rosenblum Gitel lat 62
Rosengarten Pinkas lat 42
Rosengarten Anna lat 44
Ruhig Pinkas lat 44
Ruhig Regina lat 47
Scharf Samuel lat 43
Schlang Tobias lat 64
Schlang Tauba lat 73
Schlesinger Felicja lat 62
Schneebaum Sydonia lat 63

Schreibersdorf Charlotte lat 64
Siegmann Rachela lat 58
Silberling Anna lat 70
Steinhauer Chaim lat 65
Steinhauer Sara lat 70
Stiel Georg lat 76
Stiel Paulina lat 68
Still Hirsch lat 48
Szener Hirsch lat 79
Teichler Liba lat 57
Teitelbaum Rysza lat 72
Teitelbaum Rebeka Salomea I. 35
Trieger Isak lat 50
Tuchfeld Leib lat 54
Tuchfeld Süssel lat 57
Tuchfeld Karolina lat 26
Weinberg Rachela lat 83
Weissberger Chaim lat 65
Weissberger Adolf lat 30
27 VI 1942
Klinger Pinkus lat 71
28 VI 1942
Braunfeld Isak lat 53
Braunfeld Debora lat 56
29 VI 1942
Fischer Mendel lat 67
Gottlieb Berta lat 83
Zollmann Rozalia lat 40
14 VII 1942
Horoszkiewicz Olga lat 56
17 VII 1942
Bittersfeld Salomon lat 36
Daar Riwen lat 35
Dreifuss Estera lat 51
Englard Mina lat 57
Feder Adela lat 33
Feit Jakob lat 40
Feuerstein Blima lat 64
Fischer Sara lat 65
Frankfurter Lea lat 46
Frankfurter Paulina lat 44
Frey Anna lat 56
Gassner Estera lat 54
Geller Hermina lat 53
Gerson Marta lat 56
Gniwisch Chanine lat 40
Grünberg Szymon lat 65
Grünberg Chaja lat 64
Gutter Jakob lat 52
Gutter Adela lat 45
Holländer Erna lat 63
Kalb Mendel lat 31
Katz Aron Mojżesz lat 42
Kiesner Rozalia lat 37
Kopyto Chaim lat 35
Künstlich Moses lat 65
Künstlich Regina lat 54
Landau Mojżesz Jakub lat 64
Landau Pinkus lat 62
Langer Józef lat 32
Langer Chaje lat 33
Langer Necha lat 34
Littman Lola lat 27

Loszak Toni lat 50
Mangel Lipot lat 61
Mangel Berta lat 30
Mangel Serena lat 26
Mangel Lili lat 14
Pistreich Anna lat 53
Rose Felicja lat 77
Samueli Maria lat 24
Samueli Gizela lat 19
Schiffeldrin Dawid lat 50
Schwimmer Leon lat 16
Sessler Samuel lat 53
Trieger Bernard lat 44
Trieger Chaja lat 50
Wakszlak Rozalia lat 45
Warszawczyk Róża lat 62
Weichselbaum Gitka lat 66
24 VII 1942
Mahler Dawid
02 VIII 1942
Singer Emanuel lat 64
VIII 1942
Bogler Henryk lat 42
Holländer Ozjasz
Lieberheim Edward
Trześniower Izak
Zollmann Szymon lat 47
Zollmann Ewa lat 40
Zollmann Jerzy lat 6
IX 1942
Neugasser Maria lat 44
Peller Maria lat 59
Peller Necha lat 28
Peller Helena lat 16

...oraz wielu mężczyzn, kobiet
i dzieci, których imion nie znamy.

...and many men, women
and children whose names
remain unknown.

זהו גם מקום קבורתם של נשים
גברים וילדים ששמות לא נודע.

30 sierpnia 1942 roku
Niemcy wywieźli większość
pozostałych przy życiu Żydów
do obozu zagłady w Bełżcu.

On 30th August 1942
the Germans transported
the majority of the remaining
Jews to Bełżec death camp.

ב- 30 באוגוסט 1942
העבירו הגרמנים את מרבית
היהודים שנותרו עדיין בחיים
למחנה ההשמדה בלז'ץ.